TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ, ĐHQGHN

KHOA TÀI CHÍNH – NGÂN HÀNG

MÔN KINH TẾ HỌC TIỀN TỆ - NGÂN HÀNG

BÀI 1 - GIỚI THIỆU CHUNG

GVGD: TS. Trần Thị Vân Anh

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Yêu cầu chung của môn học

1. Mục tiêu môn học:
2. Thời lượng môn học: 3 *tín chỉ*
3. Kết cấu môn học*: 7 chương*
4. Cách học: *Nghe giảng* + *Thảo luận* + *Làm bài tập*
5. Đánh giá: *Bài tập* + *Kiểm tra giữa kỳ* + *Thi cuối kỳ*

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Yêu cầu về điểm số

1. Điểm chuyên cần: 5% (nghỉ 01 buổi trừ 1 điểm)
2. Điểm bài tập (về nhà + nhóm): 20%
3. Điểm kiểm tra giữa kỳ (01 bài): 15%
4. Điểm thi cuối kỳ: 60%

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Yêu cầu đối với bài tập

1. Nội dung chung: 2
2. Trình bầy: 7
   a) Thuyết phục: 3
   b) Trả lời câu hỏi: 2
   c) Quản lý thời gian: 1
   d) Số người tham gia trình bầy: 1
3. Tính sáng tạo của bài trình bầy: 1

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Yêu cầu về học liệu

1. Giáo trình Kinh tế học Tiền tệ - Ngân hàng. Trịnh Thị Hoa Mai (*chủ biên*). NXB ĐHQG Hà Nội
2. Tiền tệ, Ngân hàng & Thị trường tài chính. Fredric. S. Mishkin. NXB Khoa học và Kỹ thuật Hà nội, 1994
3. Kinh tế học tập 2. David Begg, Stanley Fischer, Rudiger Dornbusch. NXB Giáo dục, Hà Nội 1992

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Những vấn đề chung

1. Đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu
2. Khái niệm tiền, lượng cung tiền, các khối tiền
3. Chức năng, cấu trúc và hoạt động của thị trường tài chính
4. Mối quan hệ giữa tài chính trực tiếp và tài chính gián tiếp

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đối tượng, phạm vi & phương pháp

1. Đối tượng nghiên cứu:

a) Sự vận động có tính thị trường của tiền

+ Sự vận động gắn liền với lãi suất

+ Sự vận động gắn với sử dụng tiền có hiệu quả

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đối tượng, phạm vi & phương pháp

b) Các thể chế tài chính:

i) Hệ thống ngân hàng

+ NHTW và NHTM

- Trung gian tài chính quan trọng
- Dòng vận động gián tiếp của tiền

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đối tượng, phạm vi & phương pháp

ii) Các trung gian tài chính khác:

+ Các tổ chức phi ngân hàng:

- Các công ty bảo hiểm
- Các công ty tài chính
- Các quỹ tương trợ

+ Sự giống và khác biệt với NHTM

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đối tượng, phạm vi & phương pháp

c) Thị trường tài chính:

+ Dòng vận động vốn trực tiếp

+ Thúc đẩy luân chuyển tiền tệ trong nền kinh tế

+ Hình thành lãi suất và giá chứng khoán

+ Quan hệ tác động với các TGTC

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đối tượng, phạm vi & phương pháp

2. Phạm vi và phương pháp nghiên cứu:

❖ Tập trung nghiên cứu hệ thống ngân hàng

❖ Phương pháp nghiên cứu:

+ Tiếp cận thị trường

+ Sử dụng công cụ đồ thị

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Tổng quan về tiền tệ

- Tiền là gì?
- Chức năng của tiền tệ
- Hệ thống tiền tệ

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Định nghĩa tiền tệ

1. Tiền là tất cả những gì được chấp nhận làm phương tiện trao đổi, thanh toán & hoàn trả các món nợ
2. Một số khái niệm có liên quan
   1. Đồng tiền (Currency)
   2. Thu nhập (Income)
   3. Của cải (Wealth)

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Hệ thống tiền tệ

1. **Khái niệm**: Tổng hợp tất cả các phương tiện thanh toán trong nền kinh tế

2. **Các loại hình tiền tệ**:

- ✓ Hóa tệ
- ✓ Tín tệ (tiền giấy)
- ✓ Tiền tín dụng/ngân hàng: séc
- ✓ Tiền điện tử: thẻ thanh toán, tiền mặt điện tử, séc điện tử

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Chức năng tiền tệ

- Tiền là phương tiện trao đổi
- Tiền là phương tiện định giá
- Tiền là phương tiện cất trữ

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Khái niệm cung tiền

1. **Cung tiền** = Lượng tiền trong nền kinh tế = Lượng cung tiền

+ Là tổng tất cả các phương tiện thanh toán trong nền kinh tế

+ Khái niệm Tính lỏng = Tính thanh khoản (Tính thanh tiêu) của tài sản:

Khả năng chuyển hóa thành tiền mặt của một tài sản

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Khái niệm cung tiền

2. Thành phần cung tiền:

+ Tiền mặt

+ Séc du lịch

+ Tiền gửi khác có thể phát séc

+ Tiền gửi tiết kiệm

+ Trái phiếu

+ Cổ phiếu v.v

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Khái niệm cung tiền

3. Khối tiền

- MB = tiền mặt (C) + tiền dự trữ (R)

- M_1 = Tiền mặt + tiền gửi không kỳ hạn + tiền gửi có thể phát hành séc

- M_2 = M_1 + tiền gửi có kỳ hạn ngắn (tiền gửi ở thị trường tiền tệ, tiền gửi tiết kiệm v.v)

- M_3 = M_2 + tiền gửi có kỳ hạn dài, hợp đồng mua dài hạn v.v

- L = M_3 + chứng khoán KB ngắn hạn, hối phiếu được NH chấp nhận thanh toán v.v.

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Khái niệm cung tiền

4. Các phép đo lượng tiền

- *Phương pháp lý thuyết:* Dùng lý thuyết kinh tế quyết định những hình thức tài sản nào được đưa vào để đo lượng tiền.
- *Phương pháp kinh nghiệm*: Xem xét phép đo lượng tiền nào có tác dụng trong dự báo các hoạt động kinh tế liên quan tới sự vận động của tiền.

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Hệ thống tài chính

Dòng luân chuyển vốn trong nền kinh tế (Ý nghĩa?)

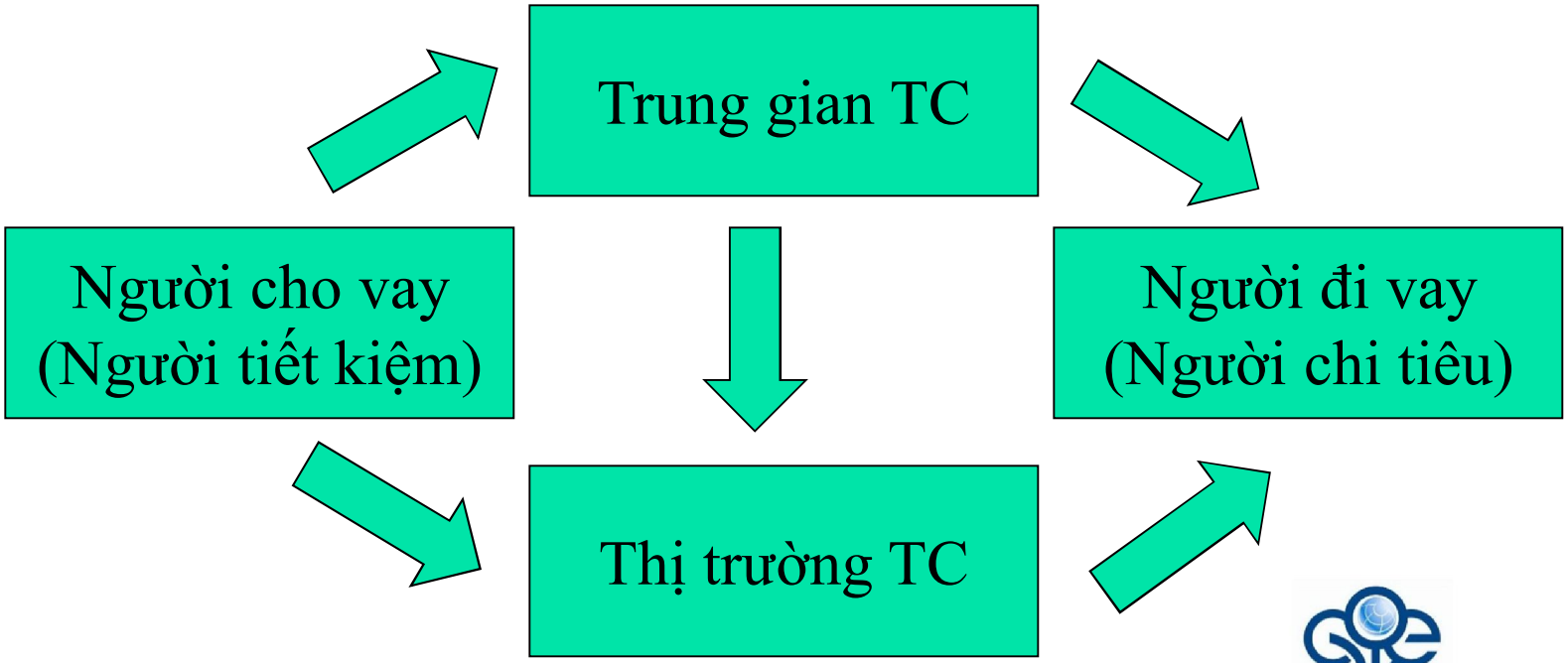

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Định nghĩa thị trường tài chính

+ Là nơi diễn ra các hoạt động mua bán, chuyển nhượng quyền sử dụng các khoản vốn ngắn và dài hạn thông qua các công cụ tài chính/chứng khoán (financial instruments/securities)

+ Chứng khoán: là các trái quyền (claims) với thu nhập hoặc tài sản của nhà phát hành.

+ Chứng khoán nợ (debt securities)/ Chứng khoán vốn (equity securities)

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Chức năng Thị trường tài chính

+ Luân chuyển vốn trong nền kinh tế

+ Phân bổ và quản lý vốn có hiệu quả

+ Hình thành giá cả chứng khoán

+ …

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đặc điểm Thị trường tài chính

+ Trực tiếp

+ Thông tin bất đối xứng cao

+ Chi phí cao

+ Lợi ích cao

+ Rủi ro cao

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cấu trúc Thị trường tài chính

1. Kỳ hạn của chứng khoán mua bán tại thị trường

+ *Thị trường tiền tệ*: là nơi mua bán các chứng khoán có thời hạn ngắn < 1 năm

+ *Thị trường vốn*: là nơi mua bán chứng khoán có thời hạn > 1 năm

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cấu trúc Thị trường tài chính

2. Phương thức phát hành:

+ *Thị trường tài chính sơ cấp:* Nơi mua bán các chứng khoán mới được phát hành lần đầu

+ *Thị trường tài chính thứ cấp*: Nơi mua bán lại các chứng khoán đã phát hành trên thị trường sơ cấp

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cấu trúc Thị trường tài chính

3. Phương thức tổ chức và giao dịch:

+ *Thị trường tập trung*: việc giao dịch mua bán CK được thực hiện có tổ chức, tập trung tại một nơi cụ thể (Sở GDCK)

+ *Thị trường phi tập trung*: việc giao dịch mua bán CK được thực hiện phân tán ở nhiều địa điểm (Thị trường OTC)

+ *Thị trường tự do*

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Công cụ Thị trường tài chính

1. Công cụ của thị trường tiền tệ

- *Tín phiếu Kho bạc (TB)*: công cụ vay nợ ngắn hạn của CP do KB phát hành để bù đắp thiếu hụt tạm thời NSNN
- *Chứng chỉ tiền gửi (CD)*: công cụ nợ do NH phát hành, cam kết trả lãi định kỳ và vốn gốc vào ngày đáo hạn

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Công cụ Thị trường tài chính

- *Thương phiếu*: Giấy ghi nợ do công ty có uy tín phát hành để vay vốn ngắn hạn trên thị trường tài chính
- *Hối phiếu/Chấp phiếu ngân hàng*: hối phiếu kỳ hạn do công ty ký phát và NH đảm bảo thanh toán bằng cách đóng dấu "đã chấp nhận" lên tờ hối phiếu

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Công cụ Thị trường tài chính

- *Hợp đồng mua lại (Repo)*: là hợp đồng trong đó ngân hàng bán một số lượng tín phiếu KB mà ngân hàng đang nắm giữ kèm theo điều khoản mua lại số tín phiếu đó sau một thời gian thỏa thuận với mức giá cao hơn → công cụ vay nợ ngắn hạn (thường không quá 2 tuần) của các NH sử dụng tín phiếu KB làm vật thế chấp

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Công cụ Thị trường tài chính

2. Công cụ của thị trường vốn

- Trái phiếu
- Cổ phiếu
- Vay thế chấp
- Vay thương mại & tiêu dùng

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Trái phiếu

1. Định nghĩa:

Là chứng thư xác nhận nghĩa vụ trả lãi theo kỳ và vốn gốc khi đáo hạn

2. Đặc điểm:

- Mệnh giá
- Thời hạn
- Lãi suất
- Người sở hữu

3. Loại hình

- Trái phiếu Chính phủ/Công ty

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cổ phiếu

1. Định nghĩa:

Là một chứng thư hay bút toán ghi sổ xác nhận trái quyền về vốn đối với thu nhập và tài sản ròng của công ty cổ phần

2. Đặc điểm:

- Người sở hữu: Quyền tham gia quản lý; Quyền sở hữu tài sản *ròng*; Quyền tham gia chia lợi nhuận *ròng*

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cổ phiếu

- Thời hạn của cổ phiếu
- Giá trị của cổ phiếu
  - Mệnh giá (face value)
  - Giá trị ghi sổ (book value)
  - Giá trị thị trường (market value)

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cổ phiếu

3. Loại hình:

- *Cổ phiếu thường/phổ thông*
  - Không quy định trước cổ tức
  - Chia lãi sau trái phiếu và cổ phiếu ưu đãi
  - Vô thời hạn
  - Có quyền quản lý công ty

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Cổ phiếu

- *Cổ phiếu ưu đãi*
  - Hưởng mức cổ tức ưu đãi
  - Chia lãi trước CP thường
  - Ưu tiên chia tài sản
  - Hạn chế: Không có quyền quản lý công ty, cổ tức không đổi

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Vay thế chấp, vay thương mại/tiêu dùng

3. Vay thế chấp: là khoản tiền cho cá nhân/công ty vay đầu tư vào bất động sản, và sử dụng BĐS đó thành vật thế chấp để đảm bảo khoản vay

4. Vay thương mại và tiêu dùng: là khoản vay chủ yếu do các NH cung cấp cho công ty và người tiêu dùng.

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Trung gian tài chính

1. ***Khái niệm***: là hình thức tổ chức kinh doanh tiền tệ, làm trung gian chuyển vốn từ người cho vay tới người đi vay.

2. ***Vai trò:***

- ✓ ***Giảm bớt chi phí giao dịch:*** Quy mô hoạt động lớn, tính chuyên nghiệp cao
- ✓ ***Giảm bớt chi phí thông tin:*** vấn đề lựa chọn nghịch và rủi ro đạo đức

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Đặc điểm Trung gian tài chính

1. Gián tiếp
2. Thông tin bất đối xứng thấp hơn
3. Chi phí thấp hơn
4. Lợi ích thấp hơn
5. Rủi ro thấp hơn

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Phân loại Trung gian tài chính

1. Tổ chức nhận tiền gửi
2. Công ty tài chính
3. Tổ chức tiết kiệm theo hợp đồng
4. Trung gian đầu tư

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Tổ chức nhận tiền gửi

1. **Khái niệm**: trung gian tài chính huy động tiền nhàn rỗi thông qua dịch vụ nhận tiền gửi rồi cung cấp cho những chủ thể cần vốn chủ yếu dưới hình thức các khoản vay trực tiếp

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Tổ chức nhận tiền gửi

2. Các hình thức

- Ngân hàng thương mại
- Các hiệp hội tiết kiệm và cho vay
- Ngân hàng tiết kiệm
- Quỹ tín dụng

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Công ty tài chính

1. Khái niệm:

- Huy động vốn bằng phát hành cổ phiếu, trái phiếu, thương phiếu
- Cung ứng tín dụng trung, dài hạn, các dịch vụ cầm, giữ hộ, quản lý chứng khoán, kim loại quý…
- Không được huy động tiền gửi và thực hiện dịch vụ thanh toán

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Công ty tài chính

2. Các hình thức

- Công ty tài chính bán hàng
- Công ty tài chính tiêu dùng
- Công ty tài chính kinh doanh

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Tổ chức tiết kiệm theo hợp đồng

1. **Khái niệm:** Là trung gian tài chính thu nhận vốn theo định kỳ trên cơ sở hợp đồng đã ký kết với khách hàng.

2. **Các hình thức**

- Công ty bảo hiểm
- Quỹ trợ cấp hưu trí

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Trung gian đầu tư

1. **Khái niệm:** Là trung gian tài chính hoạt động trên lĩnh vực đầu tư nhằm hỗ trợ các chủ thể kinh tế huy động vốn tài trợ các dự án đầu tư của mình, giúp các nhà đầu tư nhỏ đầu tư trực tiếp các khoản tiền nhàn rỗi vào thị trường vốn.

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Trung gian đầu tư

2. Các hình thức

- *Ngân hàng đầu tư*:
  - ✓ Hỗ trợ doanh nghiệp, CP huy động vốn thông qua phát hành chứng khoán
  - ✓ Hỗ trợ hợp nhất và mua bán công ty
- *Công ty đầu tư mạo hiểm*: Hỗ trợ doanh nghiệp mới thành lập.

TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH

Trung gian đầu tư

- *Quỹ đầu tư tương hỗ*: huy động vốn từ các nhà đầu tư cá nhân thông qua phát hành chứng chỉ góp vốn đầu tư để đầu tư vào chứng khoán nhằm tận dụng lợi thế về vốn lớn và kinh doanh chuyên nghiệp
  - ✓ Quỹ đầu tư mở
  - ✓ Quỹ đầu tư đóng